

KAOS VE MANİPÜLASYON: KAOS METODOLOJİSİ BAĞLAMINDA MANİPÜLATİF AMAÇLARIN TRAVMATİK ROLLERİ ÜZERİNE

Ali Öztürk



Özet: Kaosun en etkili araçlarından birisi de manipülasyondur. Kaos üzerinden egemenlik kurmak isteyen odaklar sosyal yapıları çeşitli manipülasyonlarla kendi tabii süreçlerini bozarlar. Bu çalışma bu manada kaosla manipülasyon arasındaki ilişkiyi sorgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaos, Manipülasyon, Travma, Değişme.

Chaos and Manipulation

Abstract: One of the most effective tools of chaos is manipulation. Sometimes chaos developed via of manipulation. This study will help us to examine the relationship between chaos and manipulation.

Keyword: Chaos, Manipulation, Trauma, Change.

Giriş

Kaos rumuzu, işaret ettiği kimi göstergeleri bağlamında kadim bir bilinirliğe sahiptir. Henüz bu ham haliyle rumuz olarak isimlendirdim, çünkü doğası gereği içinin doldurulması meşru değildir. Mamafih genel manada belirsizlikle malul bir mahiyete güdülediğinden tanımsızlığa icbar eden bir tarafı vardır. Bu da onun rumuzda kalmasını meşru kılmaktadır. Dolayısıyla da ilk hallerini mitolojinin en kullanışlı argümanı olarak sahaya sürmesi bir tesadüf olarak düşünülemez. Tesadüf olarak düşünülemeyecek şeyin de tesadüfle içkin olduğu varsayımının felsefi manada bir dilemmaya, psikolojik manada ise bir düş kırıklığına neden olduğu söylenebilir. İşte bu dilemma ve psikolojik açmaz; kaos ile mücadeleyi anlamsız, kaos ile operasyonu ise kutsuz kılmaktadır. O yüzden de kaos tarih boyunca ve özellikle post-durumsal ve küresel düzlemde aktörü olan ancak yeterince projesi ve spontane sosyolojik meşruluğu olmayan hareketlerin neredeyse tek başvuru metodu olarak varlık bulmuştur. Eğer çatı bir aktör var ise bu durumda makroyu mikroda düzen sokmaya zorlaması açısından, projersiz aktörleri kaosla sahaya sürmesi kadar kullanışlı bir yol düşünülemez. Bu bağlamda kaos bir düzene sokma elçisi olarak düşünülemez; ancak süreci rayından çıkmaya zor-

lar ve kimi zaman da çıkarır. İşte o zaman korsanlar hak etmedikleri bir sofrada iyi bir yer tutabilirler. Ama herkes de bu korsanların o sofrayı hak etmediğini bilir. O yüzden de hem sofranın tadını kaçıır, hem de iyi bir lezzet almazlar. Bu da sofra sahiplerine özellikli bir maharet gösterme zarureti açar. Ya sofra heba edilecektir ya da maharet mührü rütbe edecektir.

Kaos Olgusunun Teorik Bağlamı ve Metodolojik Mümkünlüğü

Kaos konseptine dair çeşitli görüşler mevcuttur. Kaos olgu ve kavramının başat medeniyet havzalarında çeşitli anlamlarda kullanım bulunduğu bilinmektedir. Kaos bir paradigma olarak gerek Doğu uygarlıklarında gerekse Antik Yunan'da özellikli hareket noktalarından birisi olarak dikkati çeker. Nitekim Hint mitolojisinde yaratılış, kaosu düzene sokmak olarak anlaşılır.¹ Sümer-Babil mitolojisine göre evren daha önce büyük bir kargaşa içindeydi. Bu kargaşadan bir düzen çıktı. İyonyalılar tarafından benimsenen bu görüşe göre, yapısı tamamen kargaşa olan ilkel evrenden, Zamanın Tanrısı'nın (Tanrı Kronos) müdahalesi ve zamanı başlatmasıyla bugünkü düzenli evren ortaya çıktı. Daha sonra bu görüş Antik doğa felsefecilerinin evrenin düzenini anlamaya başlamasıyla yeni bir boyut kazandı.²

Nitekim kaos olgusu Antik Yunan mitolojileri ve dolayısıyla Batı düşünce geleneği için önemli bir tanı alanıdır. Kaos-düzen ilişkisi Yunan yaratılış miti, dipsiz, yönsüz, esnek ve hiçbir cismin düşmesinin engellenemeyeceği farklılaşmamış bir boşluk olan kaos ile başlatılır. Bu yaklaşıma göre, düzen de kaostan doğmuştur. Nihayetinde bu yaklaşım Batı düşünce geleneğinde düalliteye dayalı ontolojik yapısal bir döngü mahiyetinde tezahür edecektir. Kaosun bu bağlamından ötürüdür ki Batı modern bilimsel paradigması temelde kaosla mücadeleyle başlar. Montesquieu'ye göre bilimin amacı görünür bir kaosu düzene sokmaktır. Bir şekilde çeşitli etmenlerden beslenen toplumsal ve siyasal işleyişleri evrensel ve akılcı ilkeler bağlamında bir düzene kavuşturmayı hedefler. Bunun en temel yollarından birisi, Bauman'ın da tespitiyle kaosu inkar etmenin modern yolu akla ve laik gelişmeye olan inançtan geçmektedir.³ Nitekim Habermas bir teoriye, işleyen bir sisteme, yolunda giden normal bir duruma ihtiyaç olduğunu ileri sürmüştür. Ancak o za-

¹ Gökçe Kaçmaz, "Kaos ve Batı Dünya Egemenliği Üzerine", *Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi II, Sosyoloji Yıllığı 18*, Yay. Haz. Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 252-253.

² Raymond Aron, *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, Çev. Korkmaz Alemdar, Bilgi Yay., İstanbul, 1994, s. 60.

man yolunda olmayanı anlayabilir ve bir kriz durumu tespit ederek bir şeyleri yoluna sokmak için gayret sarf edebiliriz⁴ demektedir. Bauman, “düzen ve kaos” başlığı altında topladığı belirlenimlerinde; pre-modern dönemdeki Batı için, sosyal farklılıkların doğal ve tanrısal olarak algılanması sebebiyle bir kaos vesilesi olarak görülemediği iddiasında bulunmaktadır. Ona göre modern dönem, doğa ile toplumsal olanın ayrımını tasnif eden yanıyla, kaostan kurtulmanın bilinçli bir çabayla mümkün olacağı bilincinin geliştiği dönemi ifade etmektedir. Ne zamanki bu bilinç şeyleri düzenlemekte yetersizliğe düşeceği inancıyla sarsılırsa o zaman kaos oluşmaya başlayacaktır.⁵

Temelde Batı rasyonel akıl ile dünya ve insanlığın kaosa tutulma ihtimallerini sona erdirecekti. Ancak birçok gelişmeyle birlikte, ama özellikle fen bilimleri sahasında geri çekilmek zorunda kalan pozitivist düşünce yerini daha esnek tanım alanlarına kaydırmak durumunda kaldı. İşte bu gelişmelere bağlı olarak genel manada kaos imajinatif olarak yukarıdaki mahiyetle algı-lansa da kaosa ilişkin karmaşık ve seçenekli dinamik düzlemde tanımlamaların da oluşmaya başlandığı görülür. Bir veçhesiyle de kaosa dair eski yaklaşımlar revize edilmek istenmiştir. Nitekim kaos hep kargaşa olarak anlaşı-lıyor; gerçekte kargaşa değil karmaşa olarak anlaşılması gerekiyor. Çok önceleri Boltzmann tarafından kargaşa anlamında kullanılsa da artık kaos bir kargaşadan çok olguların açıklanamaz, karmaşık yanlarını temsil ediyor. Değişimi ve çok seçenekliliği.⁶

Bütün bunlarla birlikte kaosun tanımlandığı diğer bir seçenекse etkileşim ve yönlendirmeye dayalı olarak aktörler eliyle yapılandırılabilme özelliğinden kaynaklanmaktadır. Nitekim bu bağlamda küresel ve post- durumsal dönemler için çürüyen makro tezleri takiben⁷ Batı uygarlığının üstünlüğünün devamının sağlanabilmesi için geliştirilmiş, belirsizliğin bilinçli bir tercih olarak yaygınlaştırıldığı tezine dayanmaktadır. Buna bağlı olarak da “kaos” sadece yenedünya düzenini değil, bütünsel dünya görüşlerinden vazgeçme anlamında yeni bilim / toplum bilimleri anlayışını da belirtmektedir.⁸

³ Kevin Robins, *İmaj*, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999, s. 43.

⁴ Zygmunt Bauman, *Siyaset Arayışı*, Çev. Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, 1999, s. 150.

⁵ Zygmunt, Bauman, *Sosyolojik Düşünmek*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s. 197-203.

⁶ Göngür Gündüz, *Kargaşa, Kaos ve Şekil Oluşumları*, METU, Ankara, 2002, s. 1-2.

⁷ Ali Öztürk, *Kriz Sosyolojisi: Batı Merkeziliğinin Yapısal Sorunları ve Kriz*, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 156.

⁸ Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, “18. Kitap için: Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi Üzerine Bir Bilanço Gerekliliği”, *Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi I*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2009, s. 6.

Bu yeni durumun felsefi, siyasal ve araçsal altyapısını Açıköz şu aşamalarla özetlemektedir: Tarihi süreçte bu taşıma, yerkürenin Doğu'sunda, Batı'sında, Kuzey'inde ve Güney'inde prenslikler, krallıklar, imparatorluklar vasıtasıyla; günümüz ifadesiyle merkez baskın ülkeler ve yandaşları tarafından gerçekleştirilip diğer uydu toplumlarına veya ülkelere kendi amaçları doğrultusunda yansıtılmıştır. Bu yansıtmanın ana eksenel gücü “iletişim” ve iletişimin ortaya konmasını sağlayan “kitle iletişim araçları”, “medya” ve sistematik yönünü dışa vuran “imajoloji”dir. Bunların lojistik olarak yeterli olmadığı noktada ise sofistike nükleer, biyolojik ve kimyasal silah teknolojisi ve buna dayalı olarak soğuk ve sıcak savaşlar devreye sokulur. Bu çerçevede sadece geçen yüzyılımızda yapılan sıcak iki cihan harbi ve sonraki süreçte kitle iletişim araçları ile silah teknolojisinin bir arada simetrik olarak geliştirmesi sonucu sergilenen ideolojik temelli psikolojik soğuk harplerdir. Bu harbin çeşitli ayakları vardır ki, bunlardan ilki kavramlara yöneliktir. Bu yönelim karşımıza: “*kavram kargaşası veya kaosu oluşturmak; kavramların içini boşaltmak*”; bunların bir kısmını “*öldürürken*” diğerlerine “*alternatif anlamlar yükleyerek*” nihai adımda yeni bir terminoloji oluşturmak tarzlarında çıkmaktadır. İkincisi, bu terminoloji çerçevesinde “*yeni alternatif bir dünya düzeni ve hümanizması*”nı sahneye koymaktır. Üçüncüsü, bu uygulama yoluyla “*maksimum faydayı elde ederek*” “*sürdürülebilir bir küresel güç merkezi olma realitesi*”ni devam ettirerek diğer ülkelerin de zihinsel, psikolojik, ekonomik ve siyasal yapılarını yönlendirme imkanı bulmaktır.⁹

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda kaosu metodolojik olarak iki temel yörünge üzerinden betimlemek mümkündür: a- Spontane Kaos/Ontolojik Kaos, b- Amaçlı Kaos/Kaos Senaryoları. Spontane kaos insanın doğa ve tanrı karşısındaki acziyetini temsil etmektedir. Daha geriye götürülürse nihilizme varacak arayışsızlığı, negatif kaderciliği besleyecek bir konsept gündeme gelir. Bu durum kendi öznelığının ya da geniş manada aktör mümkünlüğünün karşılıksız lanetine uğraması olarak anlaşılabilir. Bu bağlamda adaletli bir dünya için ancak ahlaki mümkün gören anarşistlerin kaos anlayışıysa tam bir ironi olarak anlam bulacaktır. Çünkü tüm egemenlik alanlarını askıda bırakacak bir ontoloji arayışı kaosa meşrulaşacak, ancak insanlığın neden böyle bir kargaşadan ahlaki, görelî de olsa eşit bir paylaşımı seçmesi gerektiği anlaşılmayacaktır. İşte o zaman anarşist hareketlerin şiddetle olan bağı daha da anlamlı olacaktır. Geriye kendileri için de mümkün olmayan simgelerden ötürü bütün insanlıktan intikam almak kalıyor. Bu haliyle tam bir psikolojik patolojiden de söz edilebilir. Bu nedenle de bu aktörler çoğu kez mak-

⁹ H. Mustafa Açıköz, *Felsefi Sadalar*, Değirmen Yayınları, Sakarya, 2009.

ro planlayıcıların trampelen tahtası olduklarının bile farkında olmayan bir paradoks üretmeyi başarabilirler.

Amaçlı kaos ise, kendi dinamikleriyle süreçlenen aktörlerin eşgüdümüne çeşitli bağlamlarda baskılamalarda bulunarak mevcut ya da mümkün eşgüdümü belirsizliğe itmektir. Böylece herhangi bir yapıya ya yeni şeyler sokuşturma imkanı bulmak ya da yönünü etkilemek için figüratif dengesizlik meydana getirmek amaçlanmaktadır. Amaçlı kaos hiçbir zaman tam manasıyla bir düzen inşasına yardımcı olmaz, ancak masada kalması istenen figürlerin elini güçlendirir. Çünkü yarattığı travma sayesinde aktörlerin imkanlarını doğru kullanma ya da kendi tasarruflarınca o imkanlardan istifade etme şansını azaltır. Mevcut aktörler kaosa sebep gösterilecek meşrulukları hedef gördükçe oradan beslenen figürler gücünü artırmaktadır. Çünkü kaos mutlak manada sosyo-psikolojik bir tabana ihtiyaç duyar. Simgesel konsantreleri vardır ve de teknik birtakım araçlara ihtiyaç hisseder. Şayet figürlerle bu imkanlar birbirinden ayırt edilemezse kaos kronik hale gelmeye başlar. Yapılması gereken sorunları değil kaosu mahkum etmektir. Bilinç artırımında da kaosla sorunlar arasındaki bağı büyük ölçüde ortadan kaldırmak gerekmektedir. Böylece kaos figürlerinin sistematik salvoları anlamsızlaştırma yoluna girebilir. Bunun temel alanlarından bir tanesiyse şu veya bu şekilde gelişmiş blokajlar arasında insani doğallığa ve değerlere dayalı imkan üretmek olabilir. İkinci önemli bir yol ise mevcut simetrisinin kaostan kaynaklı mevzilenme konjonktürünü aşarak kaotik süreçleri marjinalize etmekle mümkündür. Bu ise ancak kurucu simetriğin kaosa sebep olacak pratiklerden kaçınması veya kaotik türden eylem ve pratikleri büyük bir çatı altında telafi etme becerisi göstermesiyle mümkün olabilir.

Manipülasyon ve Kaos

Toplumsal yaşam, kendiliğinden donelerin toplamı niteliğinden birikimlerle sınırlı değildir. İçtimai organizmamız çoğu kez korsan ve süreç dışı unsurların niyetlilik esaslı argümanlarıyla sarsılır.¹⁰ Bu manada toplumsal yaşam alanlarımızın yönünü, mahiyetini ve işlevini belirleyen birçok unsur söz konusu olmaktadır. Bilinçli manevraların, bilinçdışı oluşlarımıza çeşitli göstergelerle istemediğimiz biçimlerde yön verdiğini bilmek hiç de sevimli bir durum değildir. Doğrusu gelenek karşısında büyük zafer elde eden Aydınlanmanın eleştiri gücü sayesinde, kazandığımızı düşündüğümüz bilinçli, ey-

¹⁰ Ali Öztürk, "Manipülasyon ve Sosyal Travmalar", *Değirmen*, Sayı: 13, 2008.

lemci ve söylemci oluşumlarımız pek de düşünüldüğü kadar emin adımlarla yol alamıyor. Bu da bizi özel bir kavrama götürüyor; imajist¹¹ karakteristiğiyle öne çıkan manipülasyon olgusuna.

Manipülasyon (manipulation) kavramı, idare etmek ile suiistimal etmenin iç içe girdiği bir anlamı barındırıyor.¹² İstedikini yaptırma niyetinin ustalıkla idare etme becerisi ile kesiştiği özel bir anlamı içerir.¹³ Daha çok iktisadi bir terim olarak varlığa doğmuş kavram son dönemlerde sosyal hayattaki karşılığıyla önemli bir yer tutuyor. Böylece çarpıtılmış iletişimin doğurduğu sancıları belli bir kavram bağlamında anlama şansı bulmuş oluyoruz. Aslında kavramın tek başına yeterince bir önemi yok. Fakat doğurduğu sonuçlar itibarıyla önemsenmelidir. Sosyal hayatta manipülasyonun en çarpıcı çıktısı travmaya neden olması olarak gösterilebilir. Köken olarak tıbbi bir terim olan travma (trauma) dışarıdan bir etkenin yol açtığı fiziksel veya ruhsal yara¹⁴ veya organizmanın bu duruma verdiği doğal tepkiyi isimlendiriyor. Ancak son dönemde sosyal hayatımızın birtakım açmazlarını tanımlamak için sıkça dillendiriliyor. Özellikle de kaotik bir algıyı kronik hale getirmek ve görülebilirliğe dayalı süreçleri imkansız hale getirmek için yaratılmış manipülatif travmalar, yeni bir çalışma konusu olarak boy gösteriyor.

İnsan türü kendi zihninin ve kalbinin yanılsamalarıyla bir tarih meydana getirdi.¹⁵ Kaynağını temel iki motivasyondan alıyor. Biri niyet, diğeri ise bilgi kalıpları. Niyetliliğe dair manipülasyon geleneksel ve bedii bilgilerimizle bilinebiliyor. Yani kalbimizden kaynaklanan hastalıkların yanıltıcı yanları kadim bir bilgi olarak geleneğe sahip insanlarca çok yakından bilinen bir şey. Sadece modern dünyanın insanı bunu bilmekte güçlük çekiyor. Çünkü onlar niyete dair olan şeyi de kültürel ve sosyal determinizme ait zannediyorlar. Ahlaki sorgulama geleneklerinden yoksun oldukları için olayı sadece bir sistematik çıktısı olarak görüyorlar ve yanılıyorlar.

Geleneksel dünyanın insanlarıysa modern dünyanın veri tabanları haline getirmiş olduğu parametre cinsinden düşünce sistematikliğinin ne türden bir manipülasyona yol açtığını anlamıyorlar. Onlar ise bunun bir ahlaksızlık olduğunun zannediyorlar. Yani modernler gelenekçilerin ilkel bir düşünceye sahip olduklarını sanıyorlar. Gelenekçiler ise modernlerin ahlaksız olduğuna

¹¹ Ali Öztürk, *İmajoloji: Yeni Bir Disiplin Denemesi*, Edim Yayınları, İstanbul, 2008.

¹² Pars Tuğlacı, *İngilizce-Türkçe İktisadi, Ticari, Hukuki Terimler Sözlüğü*, ABC Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 320.

¹³ Fox, Gwyneth, *Metro Collins Sözlük*, Halpercollins Publish, England, 1995, s. 618.

¹⁴ Budak, Selçuk, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2003, s. 765.

¹⁵ Ali Öztürk, "İmge ve Çatışma", *Değirmen*, Sayı: 21, 2010.

nu düşünüyorlar. Her ikisi de bir ölçüde doğru, fakat doğruluk sonuçları açısından kendini açığa çıkarırken süreçler açısından ve kaynaklar açısından tamamen bir yanılsmadan ibarettirler. Değerler ile bir dünyaya bakıyorsak insanların hakkına girmek kalbimizin ve elimizin işidir. Kin, nefret, kıskançlık gibi olumsuz motivasyonlar bir başkasını ve kendimizi olduğundan farklı gösterme çabasını ortaya koymamızı sağlar. Bu çaba bilinçli ya da bilinçsiz olabilir. Sevmediklerimiz için her türden olumsuz girişim, kanaat, yaygara, propaganda, eylem; mubahtır. Bunun çeşitli dereceleri vardır. Olumsuz süreçte sessiz kalmaktan sistematik saldırılar geliştirmeye kadar, çok yönlü bir metodoloji üretebilir. Bu yaklaşım insanlarca bilinmesine rağmen sınırsız maskeleri sayesinde âdemin tarihini baştan sona süsleyecek bir güce sahiptir. O yüzden hepimiz bir yanıyla bu maskeleri yedeğimizde bulundurma günahıyla soluk alıp vermeye devam ederiz. Bu bilinen bir şeydir. Er ya da geç açığa çıkar. Fakat modern dünyanın insanlığa hediye ettiği şey; kaynakları itibarıyla masum, süreçleri ve sonuçları itibarıyla ise büyük günah hükümündeki paradigmasal manipölasyondur.

Bilimsel düşünce geleneği adı altında oluşturulmuş bazı kalıpların ve kavramların her şeyi açıklayacağı safsatası ile bilim adamı huşusu birleşince ortaya imgesel kodlar çıkar. Bu kodlar da bilimsel çatışma alanını beslemekten başka bir işe yaramaz. Bir de bu sürece kitleler, sloganlar ve karmaşık kitlesel kavgalar eklenince düşünceler ve muhakemeler iyice mevzi kaybediyor demektir. Çünkü simgesel evrende diyalektik diye bir şey yoktur.¹⁶ Nitekim karesel düşünme ve komut sistemine dayalı yargıda bulunma neredeyse yaygın hale geliyor. Pasaportu tanıdıksa gelen göstergenin kime ve neye hizmet ettiği düşünülmeden tereddütsüz eylemlere sebebiyet veriyor. Böylece bilinç, yerini karanlık ve tanımsız referanslara bırakıyor. Bu yüzden soyut düşünce yeni bir yüz kazanmış oluyor, ahlakı ve metafiziği inşa eden soyutlama yeni bir mistifikasyon hali almaya başlıyor. İşte bu oluş kaotik bir oluştur. Yapıyı bozuyor ancak bir çıkış göstermiyor.

Bu haliyle eylem ya da söylemin varlık da bulması bir çıkış olmuyor; tam anlamıyla sorunların eklenerek, gölgelenerek, artarak ve yorarak çoğalmasını sağlıyor. Baudrillard'ın ifadesiyle; artık hiçbir şey (tanrı ile) sona ererek ya da ölümle yok olmuyor. Hızla çoğalarak, sirayet ederek, doyunluluk ve şeffaflık yoluyla, bitkinlik ve kökü kazınmak yoluyla, simölasyon salgını ve ikincil var oluş olan simölasyon aktarılma yoluyla yok oluyor her şey. Artık ölümcül bir yok olma biçimi değil, fraktal bir dağılma biçimi vardır.¹⁷ Bu da yokluğun değil biza-

¹⁶ J. Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2002, s. 30.

tihi varlığın kaosa neden olmasını mümkün kılıyor. Gerçekte de son derece teknik bir birikim isteyen olmuşlukların bu denli kaotik etkileşime yol açma becerisi göstermesi ayrı bir çalışma konusu olarak önem arz ediyor. Yani kaos artık ontolojik değil bizatihi metodolojik bir kullanıma sahip oluyor demektir.

Sonuç Yerine: Manipülatif Kaosa Karşı Sosyolojinin İmkanları

Sosyoloji krizlerden doğmuş bir bilimdir ve temel iddiası krizlerle baş edecek bir sosyal dinamiği ya da bilgiyi üretmektir. Kurucu sosyologların tümü, bir şekilde meydana gelmiş ya da meydana gelebilecek kriz ve kaos gerçekliği ve varsayımı üzerinden konumlanmışlardır. XX. yüzyıla gelene kadar bu çalışmalar büyük ölçüde karşılık buldu. Ancak şimdilerde sosyolojik kuramlar kaosa olan yenilgilerini açıkça deklare etmiş durumdalar. Bu durum iki yönüyle öne çıkmaktadır: Birincisi mevcut teorilerin testlerden geçemediği gerçeği, ikincisiyse yeniden şekillendirilmek üzere olan küresel ve post-durumsal dünyanın kaos teorilerine daha elverişli olmasıyla ilgilidir.

Günümüze geldiğimizde artık figüranı çok ama başrolleri saklı bir dünyada hepimiz acı çekmeye devam ediyoruz. Karşısında hayranlık ile lal olduğumuz teknik gelişmeler ruhumuzda derin yarıklar meydana getirmiş durumda. Bu durumda hepimiz potansiyel tehlikeyiz. Çünkü hangi sebepten ve ne zaman ne tür bir şeye sebep olacağımızı kestiremiyoruz. Daha üzücü olanıysa gerçekten bu sürece sebep olanın da bizler olmayışı. Çünkü bizler sadece bir aracı ve sıradan bir gösterge olmak durumuna mahkûm haldeyiz. Ezcümle kaygı merkezimizde doğruyu ve yanlış anlama biçiminin tamamen devre dışı bırakılarak, sürece referans vererek ya da süreci tamamen saf dışı ederek; anlama, yargılama ve analiz etmelerimizin zihni oluşumlarımızın neredeyse tamamen işgal ettiği bir serüvende oluşumuz bu tehlikenin en önemli göstergelerinden biri olarak telakki edilebilir.

Gerçekte hakikat arayışlarının tamamı potansiyel olarak kaosa set çekmenin teknik araçlarını barındırıyor. Fakat gariptir ki, bir biçimde mahiyeti ve araçları yeni olan bu travmalar ve manipülasyonlar konusunda geçerli ve yeterli transferi gerçekleştiriyor olmamız, manipülatif travmalara hizmet eden refleksler geliştirmemize yardımcı oluyor. Çünkü o, kuduz bir hayvan gibidir, biz ona dişlerimizi geçirdikçe o bize virüslerini daha çok bulaştırıyor. Onun için kavgaya başlamadan önce anlamaya başlamalıyız.¹⁸

¹⁷ J. Baudrillard, *Kötülüğün Saflığı*, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1995, s. 11.

¹⁸ Ali Öztürk, *a.g.m.*